

Станіслав Яцентюк,*аспірант кафедри права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка*ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3587-5290>

КОМУНАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ Й ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

У статті проведено розгляд комунальних підприємств, установ, організацій з позиції їх приналежності до переліку суб'єктів адміністративного права.

Відзначено, що комунальні підприємства, установи, організації наділені загальними ознаками, що притаманні всім юридичним особам публічного права, та, у свою чергу, вирізняються за функціональною спрямованістю і суб'єктом заснування (утворення). Водночас зроблено висновок, що вони мають адміністративну правосуб'єктність, тобто виступають носіями суб'єктивних прав та обов'язків, що встановлені адміністративно-правовими нормами, а також здатні такі права (обов'язки) реалізовувати (виконувати).

Закцентовано, що адміністративна правосуб'єктність таких суб'єктів є передумовою їх адміністративно-правового статусу, а її специфіка полягає в тому, що в адміністративно-правових відносинах вони представлені та діють через свого керівника. Відзначено, що керівник комунального підприємства, установи чи організації здійснює безпосереднє управління такою юридичною особою організовує її діяльність, забезпечує виконання завдань, передбачених установчим документом, несе відповідальність за невиконання цих завдань, а також забезпечує формування та очолює її адміністрацію.

Запропоновано дефінітивну характеристику комунальних підприємств, установ, організацій як суб'єктів адміністративного права, згідно з якою вони – учасники адміністративно-правових правовідносин, що засновані (утворені) органами місцевого самоврядування на основі комунального майна та володіють адміністративною правосуб'єктністю. Учасниками адміністративно-правових відносин такі суб'єкти стають на виконання конкретного обов'язку або відповідно до власного розсуду, а їх діяльність чи окремі аспекти функціонування підлягають комплексному адміністративно-правовому регулюванню.

Ключові слова: комунальні підприємства, комунальні установи, комунальні організації, юридичні особи публічного права, суб'єкти адміністративного права, адміністративно-правовий статус.

Yatsentiuk S.**Municipal enterprises, institutions and organizations as subjects of administrative law**

This article delves into the examination of communal enterprises, institutions, and organizations from the perspective of their classification as subjects of administrative law.

It is emphasized that communal enterprises, institutions, and organizations possess general characteristics inherent to all legal entities of public law, while also distinguishing themselves by their functional orientation and the entity responsible for their establishment (formation).

Furthermore, it is concluded that they possess administrative legal personality, meaning they are bearers of subjective rights and obligations established by administrative legal norms, and are capable of realizing (fulfilling) such rights (obligations). It is underscored that the administrative legal personality of these subjects is a prerequisite for their administrative legal status, and its specificity lies in the fact that in administrative legal relations, they are represented and act through their head.

It is noted that the head of a communal enterprise, institution, or organization directly manages such a legal entity, organizes its activities, ensures the fulfillment of tasks stipulated in the constituent document, bears responsibility for the non-fulfillment of these tasks, and also ensures the formation and heads its administration.

A definitive characteristic of communal enterprises, institutions, and organizations as subjects of administrative law is proposed, according to which they are participants in administrative legal relations, founded (formed) by local self-government bodies on the basis of communal property, and possessing administrative legal personality. These subjects become participants in administrative legal relations in the performance of a specific duty or at their own discretion, and their activities or certain aspects of their functioning are subject to comprehensive administrative legal regulation.

Keywords: *municipal enterprises, municipal institutions, municipal organizations, legal entities of public law, subjects of administrative law, administrative and legal status.*

Постановка проблеми. Загалом проблематика суб'єктів адміністративного права займає чільне місце у систематичі сучасної адміністративно-правової доктрини та, водночас, особливо актуалізується в умовах триваючої адміністративної реформи в Україні. Адміністративне право як комплексна галузь права поширює дію своїх норм, тобто має регулюючий вплив, на значну кількість суб'єктів, правовий статус яких може суттєво різнитися. У цьому контексті не буде перебільшенням зазначити, що комунальні підприємства, установи й організації відіграють ключову роль у забезпеченні життєдіяльності населення і наданні широкого спектра послуг та мають особливий адміністративно-правовий статус. Разом з цим у площині адміністративно-правової науки такі юридичні особи предметно не розглядалися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика суб'єктів адміністративного права та особливостей їх адміністративно-правового статусу неодноразово ставала предметом досліджень значної кількості вчених-адміністративістів, зокрема й В. Авер'янова, Ю. Битяка, П. Діхтєвського, О. Дрозда, Т. Друцул, В. Галуцька, М. Горбач, В. Гриценка, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Комзюка, В. Кондратенка, О. Кузьменко, П. Лютікова, А. Манжули, Т. Мацелик, С. Петкова, Є. Соболя.

Мета статті – провести розгляд комунальних підприємств, установ, організацій з позиції їх приналежності до переліку суб'єктів адміністративного права, з'ясувати їх особливості та дефінітивну характеристику.

Виклад основного матеріалу. Усталено під суб'єктами адміністративного права розуміють учасників суспільних відносин, які мають суб'єктивні права та виконують юридичні (суб'єктивні) обов'язки, встановлені адміністративно-правовими нормами [2, с. 183; 3, с. 35]. Перелік таких учасників є розгалуженим та неоднорідним.

Згідно з поширеною у наукових колах класифікацією суб'єктів адміністративного права, запропонованою В. Авер'яновим, розрізняють: 1) фізичних осіб – громадяни України, іноземці, особи без громадянства; 2) юридичних осіб – органи виконавчої влади, будь-які інші державні органи, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, підприємства, установи, організації; 3) колективних суб'єктів (утворення), які не мають ознак юридичної особи, але тією чи іншою мірою наділені нормами адміністративного права певними правами і обов'язками: структурні підрозділи державних і недержавних органів, підприємств, установ, організацій, громадські утворення [2, с. 185]. Так, достатньо різноманітним є перелік юридичних осіб, оскільки одночасно охоплює суб'єктів як наділених публічно-владними повноваженнями (обов'язкових суб'єктів адміністративно-правових відносин), так і тих, що таких повноважень не мають. До числа останніх належать підприємства, установи й організації усіх форм власності, що діють на території України та, відповідно, не мають статусу органу державної влади чи місцевого самоврядування.

Загалом же юридичні особи як суб'єкти адміністративного права – це суб'єкти адміністративних правовідносин, які мають відповідну організаційно-правову форму (підприємство, об'єднання підприємств, товариство, організація, установа, заклад, орган тощо) будь-якої форми власності, що створені та зареєстровані у встановленому законом порядку, володіють необхідним обсягом адміністративної правоздатності та дієздатності, діяльність яких в сфері адміністративного права, як правило, опосередкована забезпеченням, захистом або реалізацією публічного інтересу [7, с. 177]. У відповідному контексті особливим адміністративно-правовим статусом характеризуються державні і комунальні підприємства, установи й організації, що насамперед обумовлено суб'єктом їх заснування (утворення) та функціональною спрямованістю.

Відповідно до Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР утворення комунальних підприємств, установ, організацій, а також здійснення правомочностей власника щодо таких юридичних осіб і контролю за їх діяльністю, є гарантованим правом територіальних громад (органів місцевого самоврядування) [5; 11]. За даними Державної служби статистики України станом на 01.01.2024 р. на території України функціонувало понад 70,7 тис. комунальних підприємств, установ та організацій [13, с. 111-112].

Термінологічна конструкція «комунальні підприємства, установи, організації» є узагальнюючою. Нею позначаються юридичні особи публічного права, що утворюються розпорядчим актом органу місцевого самоврядування на базі відокремленого (наданого, виділеного) майна комунальної власності та діють з метою гарантування сталого публічного сервісу (комунального обслуговування) відповідно до поточних потреб населення та досягнення інших соціально-економічних результатів у сферах життєдіяльності і сек-

торах економіки, що мають стратегічне та/або важливе значення для територіальної громади як колективного утворення [14, с. 163]. При цьому суттєво, що:

- по-перше, комунальні підприємства, установи, організації, з одного боку, об'єднані категорією «юридичні особи публічного права» та її спільними ознаками, а з іншого – можуть бути диференційовані на два відмінних блоки – самостійних суб'єктів господарювання (комунальні підприємства) та виключно не-прибуткових бюджетних установ (комунальні установи й організації);

- по-друге, предмет діяльності комунальних підприємств, установ та організацій зазвичай зосереджується на тих потребах населення, що не забезпечені або не можуть бути належно забезпечені іншими суб'єктами (як приклад, через низьку рентабельність). Здебільшого вони представлені у таких сферах суспільного життя як освіта, наука, культура, охорона здоров'я, соціальне обслуговування, громадський транспорт, житлово-комунальне господарство тощо;

- по-третє, відносини комунальних підприємств, установ та організацій із суб'єктом їх заснування (утворення) – відповідним органом місцевого самоврядування (власником) – будуються на засадах підпорядкованості, підзвітності і підконтрольності. Насамперед зазначене проявляється у тому, що орган місцевого самоврядування є вищим органом управління для таких юридичних осіб. Тобто має відносно комунальних підприємств, установ та організацій низку виключних повноважень, зокрема щодо: призначення та звільнення керівників, заслуховування звітів про їх роботу; утворення наглядової ради (для комунальних підприємств); прийняття рішення про реорганізацію та/або перепрофілювання; затвердження установчого документа (статуту, положення), структури, штатного розпису, кошторису або фінансового плану, визначення облікової політики, встановлення порядку та здійснення контролю за використанням прибутків.

У свою чергу значну кількість питань комунальні підприємства, установи й організації вирішують у правовідносинах із суб'єктами публічної адміністрації (від державної реєстрації, провадження своєї діяльності та до її припинення). Так, вони вступають в адміністративно-правові відносини з питань оперативного й бухгалтерського обліку результатів своєї діяльності; статистичної звітності; податків; безпеки виробництва та праці; протипожежної та екологічної безпеки; санітарно-гігієнічних норм і вимог щодо захисту здоров'я їх працівників, населення, споживачів продукції; охорони навколишнього середовища від забруднення та інших шкідливих впливів; відшкодування збитків, завданих нераціональним використанням землі та інших природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища; сплати у відповідних випадках штрафу; створення спеціальних робочих місць для осіб з обмеженою працездатністю та організації їх професійної підготовки; проведення непрофільних робіт у разі стихійного лиха, обставин, пов'язаних із надзвичайними ситуаціями тощо [1, с. 178–179]. Також варто відзначити, що установча діяльність комунальних підприємств, установ та організацій, як правило, підлягає ліцензуванню та/або акредитації, провадження яких віднесено до повноважень центральних органів виконавчої влади.

З іншого боку діяльність таких юридичних осіб або окремі аспекти їх функціонування можуть підлягати цільовому адміністративно-правовому регулюванню. Так, приміром, з метою упорядкування оплати праці працівників державних і комунальних установ та організацій Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» від 30.08.2002 р. № 1298, а стосовно державних і комунальних підприємств – постанову «Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств» від 19.05.1999 р. № 859.

Варто відзначити й регулюючий адміністративно-правовий вплив галузевого спрямування, що поширюється лише на деякі види комунальних підприємств, установ, організацій. Відповідним прикладом, зокрема, є постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення і типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення» від 05.07.2019 р. № 690, наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типових правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти України» від 14.05.2013 р. № 499, наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги» від 19.03.2018 р. № 504.

Отже, як суб'єкти адміністративного права комунальні підприємства, установи й організації мають відповідну правосуб'єктність (адміністративну правоздатність та адміністративну дієздатність), тобто вступають носіями суб'єктивних прав та обов'язків, що встановлені адміністративно-правовими нормами, а також здатні такі права (обов'язки) реалізовувати (виконувати).

За допомогою адміністративно-правових норм здійснюється регулюючий вплив на весь спектр відповідних правовідносин, що може досягатися різними шляхами. Серед найбільш типових С. Петков виділяє: покладання на сторони управлінських відносин певних юридичних обов'язків; надання цим сторонам юридичних прав; надання сторонам повноважень вимагати належної поведінки; гарантування наданих сторонам прав [9, с. 58]. Тож цілком закономірно, що комунальні підприємства, установи й організації стають учасниками адміністративно-правових відносин або на виконання конкретного обов'язку, або відповідно до власного розсуду.

Специфіка адміністративної правосуб'єктності комунальних підприємств, установ, організацій полягає в тому, що в адміністративно-правових відносинах вони представлені та діють через свого керівника.

Керівник комунального підприємства, установи чи організації здійснює безпосереднє (поточне) управління такою юридичною особою організовує її діяльність, забезпечує виконання завдань, передбачених установчим документом, та несе відповідальність за невиконання цих завдань, а також забезпечує формування та очолює її адміністрацію.

Категорію «адміністрація підприємства, установи чи організації» слід сприймати як правову фікцію. Нею окреслюється специфічна частина трудового колективу, що здійснює управління в процесі професійної діяльності та має владні повноваження (внутрішньоорганізаційні – *авт.*) щодо іншої частини трудового колективу як керованого об'єкта [2, с. 185]. Окрім керівника, до адміністрації підприємства, установи чи організації зазвичай входять заступники керівника, головний бухгалтер, керівники структурних підрозділів.

Призначення керівника є виключним повноваженням власника (органу місцевого самоврядування, що може бути представлений відповідною радою, головою територіальної громади чи уповноваженим виконавчим органом ради) та здійснюється як на конкурсних засадах, так і без них. Водночас слід зазначити, що, приміром, ч. 7 ст. 78 Господарського кодексу України передбачає можливість призначення (обирання) керівника комунального підприємства наглядовою радою (у разі її утворення) [4]. При цьому таке повноваження має бути належно делеговане наглядовій раді шляхом закріплення в установчому документі (статуті) комунального підприємства.

У залежності від виду комунального підприємства, установи чи організації до його (її) керівника актами спеціального законодавства, які є джерелами адміністративного права, можуть встановлюватися окремі вимоги. Так, приміром:

- керівником комунального закладу культури може бути особа, яка має вищу освіту, стаж роботи у сфері культури не менше трьох років, володіє державною мовою та здатна за своїми діловими і моральними якостями, освітнім і професійним рівнем виконувати посадові обов'язки (ч. 1 ст. 21-1 Закону України «Про культуру» від 14.12.2010 р. № 2778-VI) [10];

- керівником комунального закладу охорони здоров'я може бути призначено лише особу, яка відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам, що встановлюються Міністерством охорони здоров'я України (ч. 8 ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-XII) [8]. У поточний період відповідні вимоги визначені Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників (Випуск 78 «Охорона здоров'я»), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2002 р. № 117 (зі змінами);

- керівником закладу загальної середньої освіти може бути особа, яка є громадянином України, вільно володіє державною мовою, має вищу освіту ступеня не нижче магістра, стаж педагогічної та/або науково-педагогічної роботи не менше трьох років (крім керівників приватних, корпоративних закладів), організаторські здібності, стан фізичного і психічного здоров'я, що не перешкоджає виконанню професійних обов'язків (ч. 1 ст. 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р. № 463-IX) [12].

Повертаючись до специфіки адміністративної правосуб'єктності комунальних підприємств, установ, організацій, доцільно вказати й те, що вона є передумовою їх адміністративно-правового статусу. Останнім охоплюється комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені за відповідним суб'єктом нормами адміністративного права [2, с. 188]. Водночас підтримуємо думку, що ключова особливість адміністративно-правового статусу у порівнянні із родовим поняттям «правовий статус» полягає у тому, що він є правовим субстатусом, тобто похідною галузевою категорією, яка окреслює правове становище суб'єкта не загалом, а виключно крізь призму сутнісних ознак, закріплених нормами адміністративного права, та відносно інших суб'єктів адміністративного права [6, с. 152].

Адміністративно-правовий статус комунальних підприємств, установ та організацій регламентується низкою законодавчих актів (зокрема законами України «Основи законодавства України про охоро-

ну здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-XII, «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 24.12.1993 р. № 3814-XII, «Про бібліотеки і бібліотечну справу» від 27.01.1995 р. № 32/95-ВР, «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 р. № 249/95-ВР, «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР, «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 р. № 755-IV, «Про культуру» від 14.12.2010 р. № 2778-VI, «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII, «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» від 09.01.2025 р. № 4196-IX), а також значною кількістю підзаконних нормативно-правових актів, основне місце серед яких займають постанови Кабінету Міністрів України, накази міністерств та рішення органів місцевого самоврядування.

Висновки. Узагальнюючи викладений матеріал можемо зробити висновок, що у цілому комунальні підприємства, установи й організації є невід'ємною частиною системи суб'єктів адміністративного права. Вони наділені загальною специфікою юридичних осіб публічного права та, водночас, вирізняються за функціональною спрямованістю і суб'єктом заснування (утворення).

Розуміння таких юридичних осіб як суб'єктів адміністративного права доцільно конструювати крізь призму усталених загальнотеоретичних положень щодо цієї категорії. Тож дефінітивно комунальних підприємств, установ, організацій – суб'єктів адміністративного права – можна охарактеризувати як учасників адміністративно-правових правовідносин, що засновані (утворені) органами місцевого самоврядування на основі комунального майна та володіють адміністративною правосуб'єктністю, тобто виступають носіями суб'єктивних прав та обов'язків, встановлених нормами адміністративного права, а також здатні такі права (обов'язки) реалізовувати (виконувати). Учасниками адміністративно-правових відносин такі суб'єкти стають на виконання конкретного обов'язку або відповідно до власного розсуду, а їх діяльність чи окремі аспекти функціонування підлягають комплексному адміністративно-правовому регулюванню.

Список використаних джерел

1. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навч. посіб. у двох томах. Т. 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галунько, П. Діхтєвський, та ін.; за заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Одеса: Юридика, 2024. 622 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. у двох томах: Т. 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Авер'янов (голова) та ін. Київ: Юридична думка, 2007. 592 с.
3. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. / О. Кузьменко, І. Пастух, М. Плугатир, М. Співак. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 232 с.
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 20.01.2025)
5. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Корнійченко О. Концепт «правовий статус»: загальнотеоретичний та адміністративно-правовий аспекти. *Наукові записки. Серія: Право*. 2024. № 17. С. 146-154.
7. Лютіков П. Юридичні особи як суб'єкти адміністративного права: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. ЗНУ, Запоріжжя. 2013. 454 с.
8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 13.01.2025)
9. Петков С. Теорія адміністративного права: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2014. 304 с.
10. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення: 20.01.2025)
11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 14.01.2025)
12. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 18.01.2025)
13. Статистичний щорічник України за 2023 рік. Київ: Державна служба статистики України, 2024. 265 с.
14. Яцентюк С. Комунальні підприємства, установи й організації: поняття та сутність. *Наукові записки. Серія: Право*. 2024. № 16. С. 158-165.

References

1. Halunko, V., Felyk, V. & Dikhtiievskiy, P. (2024). *Administratyvne pravo ta administratyvnyi protses v umovakh voiennoho stanu v Ukraini* [Administrative law and administrative process under martial law in Ukraine]. Navch. posib. u dvokh tomakh. [T. 1. Zahalne administratyvne pravo. Osoblyve administratyvne pravo]. Odesa: Yurydyka [in Ukrainian]
2. Averianov V. ta in. (2007). *Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs. [Administrative Law of Ukraine. Academic course]*. Pidruch. u dvokh tomakh. (T. 1. Zahalna chastyna). Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian]
3. Kuzmenko, O., Pastukh, I., Pluhatyr, M. & Spivak, M. (2015). *Administratyvne pravo. Zahalna chastyna [Administrative law. General part]*. Navch. posib. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury [in Ukrainian]
4. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Commercial Code of Ukraine]* (2003, January 16). Zakon Ukrainy № 436-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian]
5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (1996, June 28). Zakon №254k/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30, 141 [in Ukrainian]
6. Korniiichenko, O. (2024). Kontsept «pravovyi status»: zahalnoteoretychnyi ta administratyvno-pravovyi aspekty [The concept of «legal status»: general theoretical and administrative-legal aspects]. *Naukovi zapysky. Serii: Pravo - Scientific Notes. Series Law*, 17, 146-154 [in Ukrainian]
7. Liutikov, P. (2013). Yurydychni osoby yak subiekty administratyvnoho prava. [Legal entities as subjects of administrative law]. *Dys. ... dokt. yuryd. nauk: 12.00.07.* [in Ukrainian]
8. *Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia. (1992, November 19). [Fundamentals of Ukrainian legislation on healthcare]*. Zakon Ukrainy №2801-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> [in Ukrainian]
9. Pietkov, S. (2014). *Teoriia administratyvnoho prava [Theory of administrative law]*. Navchalnyi posibnyk. Kyiv: KNT [in Ukrainian]
10. *Pro kulturu [On culture]*. (2010, December). Zakon Ukrainy №2778-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> [in Ukrainian]
11. *Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini [On local self-government in Ukraine]* (1997, May 21). Zakon Ukrainy № 280/97-VR. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian]
12. *Pro povnu zahalnu seredniu osvitu [On complete general secondary education]*. (2020, January 16). Zakon Ukrainy №463-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> [in Ukrainian].
13. *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2023 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2023]* (2024) [in Ukrainian]
14. Yatsentiuk, S. (2024). Komunalni pidpriemstva, ustanovy y orhanizatsii: poniattia ta sutnist [Municipal enterprises, institutions and organizations: concept and essence]. *Naukovi zapysky. Serii: Pravo - Scientific Notes. Series Law*, 16, 158-165 [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 18.03.2025